

**Anna Zbierska, Adam Zydrón,
Piotr Szczepański**

**Proces suburbanizacji a warunki
życia mieszkańców podpoznańskich i
podwrocławskich gmin**

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 37/3, 303-313

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Anna Zbierska¹

Adam Zydróż²

Piotr Szczepański³

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

PROCES SUBURBANIZACJI A WARUNKI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW PODPOZNAŃSKICH I PODWROCŁAWSKICH GMIN

Streszczenie

W pracy dokonano analizy porównawczej wartości syntetycznego wskaźnika warunków życia w podpoznańskich i podwrocławskich gminach, podlegających bardzo silnej presji suburbanizacyjnej. Wykorzystano w tym celu tak zwaną miarę Hellwiga. Podjęto również próbę określenia zależności między migracją ludności na obszary podmiejskie a zmianami warunków życia na tych terenach. Badania przeprowadzono na podstawie danych statystycznych GUS oraz Starostwa Powiatowego w Poznaniu. Wykazano, że podpoznańskie gminy charakteryzują się większą zmiennością wskaźnika warunków życia niż gminy z okolic Wrocławia. W obu obszarach warunki życia uległy poprawie w ostatnim dziesięcioleciu. Potwierdzono, że gminy charakteryzujące się największym wzrostem wartości wskaźnika warunków życia posiadają również najwyższe saldo migracji.

Słowa kluczowe: suburbanizacja, warunki życia, migracja, Poznańskie, Wrocławskie

¹ Adres e-mail: anzbier@up.poznan.pl.

² Adres e-mail: adzyd@up.poznan.pl.

³ Adres e-mail: szczepan@up.poznan.pl.

Wprowadzenie

Zjawisko koncentrowania się ludności w przestrzeni i „rozrastania się” miast jest procesem następującym praktycznie od zawsze⁴, jednak do XX wieku tempo rozwoju miast, a zwłaszcza ekspansji na tereny podmiejskie, czyli suburbanizacji, było nieporównywalnie mniejsze niż w okresie ostatnich 30 lat. Proces ten szczególnie nasilił się w Polsce od początku lat 90. na skutek przejścia z gospodarki centralnie sterowanej na gospodarkę rynkową⁵. Analizując zmiany liczby ludności w skali kraju w ostatnich latach, zauważyć można trzy charakterystyczne trendy: spadek liczby ludności wiejskiej na obszarach peryferyjnych (szczególnie we wschodniej części Polski), migrację ludności w kierunku obszarów metropolitalnych przy jednoczesnej dekoncentracji ludności w ramach tych obszarów.

Szczególnie intensywne procesy suburbanizacji widoczne są między innymi w przypadku Trójmiasta, Poznania, Lublina, Warszawy i Wrocławia⁶. Wokół tych miast obserwuje się szczególną formę suburbanizacji, jaką jest rozlewanie się miasta (*urban sprawl*)⁷. Oznacza to intensywne zagospodarowywanie terenów wiejskich poza zwartą strefą miejską. Charakteryzuje je rozproszona lokalizacja zabudowy mieszkaniowej, usług oraz miejsc pracy połączona z nadmiernie rozbudowaną siecią dróg oraz silnym uzależnieniem mieszkańców od samochodu⁸. *Urban sprawl* to aktualnie jeden z najważniejszych procesów przeobrażeń struktury przestrzennej obszarów metropolitalnych, stymulowanych dodatkowo polityką przestrzenną gmin otaczających miasta centralne, liczących na korzyści ekonomiczne. Z jednej strony proces ten jest efektem poszukiwania przez społeczeństwo miejskie wyższej jakości życia w postaci mieszkania o większej powierzchni, mniejszej gęstości zabudowy, bliskości terenów zieleni i o niższych kosztach. Z drugiej strony wiąże się on ze wzrostem kosztów

⁴ C. Brzeziński, *Procesy suburbanizacji obszarów podmiejskich na przykładzie gmin powiatu pabianickiego*, „Acta Universitatis Lodzianis Folia Oeconomica” 2010, nr 245, s. 169–177.

⁵ A. Zydroń, P. Szczepański, P. Brzózka, *Ocena procesu suburbanizacji na przykładzie wybranych gmin powiatu poznańskiego w latach 1999–2009*, materiały w druku.

⁶ A. Lisowski, M. Grochowski, *Procesy suburbanizacji. Uwarunkowania, formy i konsekwencje*, w: *Ekspertyzy do koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2008–2033*, t. 1, MRR, Warszawa 2008, s. 221 oraz K. Kajdanek, *Pomiędzy miastem a wsią. Suburbanizacja na przykładzie osiedli podmiejskich Wrocławia*, Nomos, Kraków 2011.

⁷ *Urban Sprawl in Europe. The Ignored Challenge*, EEA Report, No. 10/2006, EEA, Copenhagen 2006.

⁸ S. Staszewska, M. Wdowicka, *Rozwój budownictwa jednorodzinnego w strefie podmiejskiej Poznania jako przejaw suburbanizacji*, w: *Przemiany przestrzeni miast i stref podmiejskich*, red. J. Słodczyk, R. Klimek, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2006 oraz M. Beim, *Modelowanie procesu suburbanizacji w aglomeracji poznańskiej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2009.

funkcjonowania zbiorowości miejskich, powoduje wzrost zagrożeń środowiska przyrodniczego, powstawanie konfliktów przestrzennych oraz może powodować dezintegrację struktur społecznych⁹.

Powstaje zatem pytanie, w jaki sposób przy obecnej tendencji „ucieczki” z dużych miast zapewnić dobre warunki życia w gminach podmiejskich. Jednym z celów Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020¹⁰ jest „poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej”. Ma być ona osiągnięta między innymi poprzez inwestycje infrastrukturalne w bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne, infrastrukturę transportową, informacyjną i komunikacyjną oraz społeczną. Pytaniem otwartym pozostaje, w jaki sposób mierzyć realizację takiego celu, nie zapominając o zmiennych pozainfrastrukturalnych, jak stopa bezrobocia, aktywizacja społeczna czy też walory krajobrazowe, tak istotne w kontekście suburbanizacji.

Głównym celem niniejszej pracy jest ocena poziomu warunków życia (wyrażonego syntetycznym wskaźnikiem ujmującym kwestie społeczne, gospodarcze i środowiskowe) w gminach podlegających silnej presji urbanizacyjnej w okolicach Poznania i porównanie ich z wynikami otrzymanymi dla gmin podwrocławskich.

1. Materiał i metody badań

Obszar metropolitalny, do którego zalicza się Poznań wraz z powiatem poznańskim, postrzegany jest jako jedna z najlepiej rozwijających się metropolii w Polsce. Jest to również obszar, na którym proces suburbanizacji jest najlepiej widoczny i przebiega najbardziej intensywnie¹¹.

W badaniach prowadzonych nad jakością życia mieszkańców w ujęciu lokalnym problemem jest dostępność danych. W sprawozdawczości regionalnej i krajowej funkcjonuje szereg wskaźników (na przykład Quality of Life Index¹², EQLS¹³, indeks HDI, PKB/mieszkańca), jednak dotyczą one skali ogólnokrajowo-

⁹ K. Kamieniecki, *Rozprzestrzenianie się miast – współczesny problem niezależnie od kontroli zjawiska*, w: *Raport. Miasto za miastem*, cz. 3, red. K. Kamieniecki, Instytut Rozwoju na Rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2002.

¹⁰ *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020*, MRiRW, Warszawa 2012.

¹¹ T. Kaczmarek, Ł. Mikula, *Poznańska ścieżka integracji metropolitalnej*, w: *Zielona Księga Aglomeracji Poznańskiej*, Wydawnictwo UAM w Poznaniu, Poznań 2010.

¹² *The Economist Intelligence Unit's Quality-of-life Index*, „The Economist” 2005, www.economist.com (2.09.2014).

¹³ *Europejskie badania jakości życia (EQLS)*, EUROFOUND, www.eurofound.europa.eu (2.09.2014).

wej lub obszarów miejskich¹⁴. Brak jest standardowych wskaźników charakteryzujących warunki życia w ujęciu gminnym dla terenów wiejskich. Na potrzeby niniejszej pracy jako podstawę analiz przyjęto metodykę wykorzystaną przez J. Kazaka i T. Pilawkę¹⁵ do oceny warunków życia w strefie suburbannej Wrocławia. Posłużono się miarą Hellwiga, czyli syntetycznym wskaźnikiem poziomu życia. Umożliwiła ona uporządkowanie dostępnych zmiennych, których nie da się zmierzyć jedną miarą. Miara Hellwiga syntetyzuje dane i umożliwia otrzymanie jednej, zagregowanej wartości pozwalającej na porównanie gmin pod względem badanego zjawiska. Na podstawie zaproponowanego przez wymienionych autorów, zestawu zmiennych i wag (tabela 1) wykonano analogiczną analizę dla gmin powiatu poznańskiego.

Tabela 1. Zmienne przyjęte do analiz oraz przypisane im wagi

Oznaczenie zmiennej [xi]	Zmienne	Waga
x1	Udział ludności korzystającej z kanalizacji (%)	0,15
x2	Dochody własne gminy na jednego mieszkańca (zł/osobę)	0,15
x3	Wydatki gminy na oświatę i wychowanie (zł/mieszkańca)	0,10
x4	Wydatki gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (zł/mieszkańca)	0,15
x5	Kobiety na 100 mężczyzn w wieku 20–34 lat ¹	0,10
x6	Udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni gminy (%)	0,10
x7	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	0,15
x8	Ludność przypadająca na aptekę ogólnodostępną (osoba)	0,10
Suma wag		1,00

Źródło: opracowanie własne za: J. Kazak, T. Pilawka, *Warunki życia a migracje w strefie suburbannej Wrocławia*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2013, No. 4(30) (na podstawie danych BDL GUS).

Czynnikiem decydującym o wykorzystaniu zaproponowanego zestawu zmiennych był fakt, że zostały one dobrane w zakresie niezbędnych subkomponentów (edukacja, ochrona zdrowia, ochrona środowiska, dostęp do infrastruktury, rynek pracy, sytuacja ekonomiczna gminy), z uwzględnieniem kryteriów merytorycznych i formalnych. Kryterium formalne opierało się na jak najmniejszym skorelowaniu pomiędzy zmiennymi w obrębie danego subkomponentu,

¹⁴ R. Cichoński, P. Jabkowski, A. Siatkowski, *Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania 2010 – raport z badań*, Centrum Badań Jakości Życia UAM, materiały na zlecenie UM w Poznaniu, Poznań 2010.

¹⁵ J. Kazak, T. Pilawka, *Warunki życia a migracje w strefie suburbannej Wrocławia*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2013, No. 4(30), s. 71–81.

dostępności i porównywalności danych dla poszczególnych lat oraz przedstawiało względnie wysoką zmienność przestrzenną¹⁶. Wśród zmiennych wydzielono stymulanty (x1 do x6) i destymulanty (x7 i x8), a następnie destymulanty przekształcono w stymulanty w celu przeprowadzenia normalizacji zgodnie ze wzorem (1).

$$X_{ij}^* = \frac{x_{ij} - x_{\min}}{x_{\max} - x_{\min}}, \quad (1)$$

gdzie:

X_{ij} – znormalizowana wartość i-tej zmiennej dla j-ego obiektu (gminy),

x_{ij} – wartość i-tej zmiennej dla j-ego obiektu (gminy),

x_{\max} – wartość maksymalna i-tej zmiennej ze zbioru wszystkich gmin,

x_{\min} – wartość minimalna i-tej zmiennej ze zbioru wszystkich gmin.

W kolejnym etapie na podstawie sumy ważonej wartości znormalizowanych ośmiu zmiennych cząstkowych dla poszczególnych gmin obliczono ostateczną wartość wskaźnika poziomu życia według wzoru (2). Wskaźnik został tak skonstruowany, aby jego wartość wynosiła od 0 do 1. Im wyższa jego wartość, tym lepsze warunki życia w badanej gminie.

$$Z_j = \sum_i (X_{ij}^* \cdot w_i), \quad (2)$$

gdzie:

Z_j – wartość syntetycznego wskaźnika dla j-ego obiektu (gminy)

X_{ij} – znormalizowana wartość i-tej zmiennej dla j-ego obiektu (gminy)

w_i – waga i-tej zmiennej

W obliczeniach jako bazowy przyjęto 2002 rok. Analizy powtórzono dla roku 2010¹⁷ oraz dla roku 2012 w celu porównania pełnego dziesięciolecia. W pracy wykorzystano dane pochodzące z Banku Danych Lokalnych GUS. Istotne z punktu widzenia prowadzonych analiz było również określenie zależności między migracją ludności na obszary podmiejskie a poziomem warunków życia.

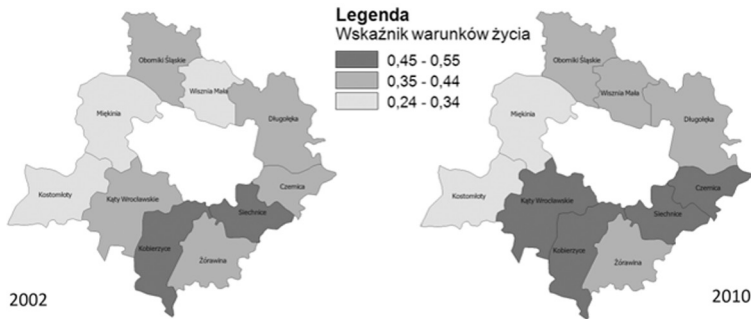
2. Wyniki badań

W przypadku gmin podwrocławskich wartości wskaźnika warunków życia (Z_j) mieściła się w przedziale od 0,24 do 0,55 (rysunek 1).

¹⁶ *Ibidem*, s. 75.

¹⁷ Zgodnie z metodyką przyjętą przez Kazaka i Pilawkę, *op.cit.*

Rysunek 1. Poziom warunków życia w powiatach podwrocławskich w 2002 i 2010 roku

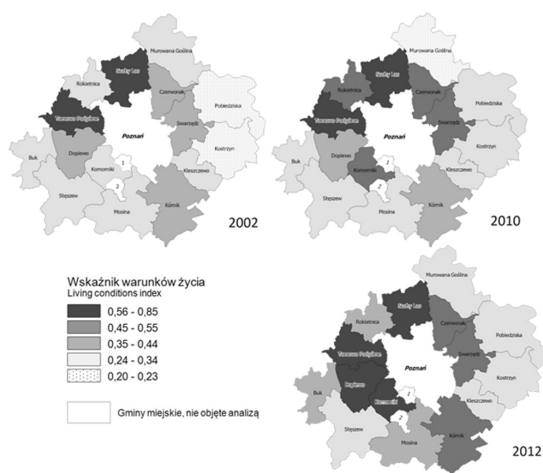
Źródło: opracowanie własne na podstawie: J. Kazak, T. Pilawka, *Warunki życia a migracje w strefie suburbannej Wrocławia*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2013, No. 4(30).

Gminy podpoznańskie charakteryzowały się większą zmiennością wartości tego wskaźnika (tabela 2), co pozwoliło na wyodrębnienie nie trzech, ale aż pięciu klas gmin o podobnym poziomie rozwoju (rysunek 2).

Tabela 2. Wartości syntetycznych wskaźników warunków życia w gminach powiatu poznańskiego w latach 2002, 2010 i 2012

Gmina ²	2002	2010	2012	Zmiana 2002–2012
Buk (3)	0,33	0,25	0,37	0,04
Czerwonak (2)	0,43	0,48	0,50	0,07
Dopiewo (2)	0,37	0,37	0,59	0,22
Kleszczewo (2)	0,24	0,34	0,28	0,04
Komorniki (2)	0,30	0,54	0,60	0,29
Kostrzyn (3)	0,20	0,27	0,31	0,11
Kórnik (3)	0,38	0,35	0,45	0,07
Mosina (3)	0,31	0,32	0,41	0,10
Murowana Goślina (3)	0,32	0,22	0,24	-0,08
Pobiedziska (3)	0,22	0,30	0,29	0,07
Rokietnica (2)	0,28	0,47	0,44	0,16
Stęszew (3)	0,26	0,33	0,34	0,08
Suchy Las (2)	0,72	0,74	0,77	0,05
Swarzędz (3)	0,42	0,45	0,47	0,05
Tarnowo Podgórne (2)	0,72	0,72	0,85	0,13

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 2. Poziom warunków życia w podpoznańskich gminach w 2002, 2010 i 2012 roku¹⁸

Źródło: opracowanie własne.

Analiza przestrzenna badanych gmin wykazała, że najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w gminach zlokalizowanych na południe i południowy wschód od Wrocławia oraz na północny zachód od Poznania. W obu przypadkach można to powiązać z dogodnymi połączeniami komunikacyjnymi (autostradą A4 i drogami krajowymi nr 92 – tak zwana stara dwójka – i 11, obecnie autostradą A2 oraz zachodnią obwodnicą Poznania S11). Wskazuje to na związek lokalizacji głównych ciągów drogowych z poziomem warunków życia, na przykład poprzez lokalizację przedsiębiorstw w pobliżu zjazdów z autostrady i rozwój lokalnego rynku pracy.

We wszystkich podwrocławskich gminach odnotowano wzrost wartości wskaźnika warunków życia w okresie 2002–2010¹⁹ na poziomie od 0,01 (Kobierzyce) do 0,10 punktu (Kąty Wrocławskie). W tym samym okresie w gminach podpoznańskich aż w trzech przypadkach odnotowano spadek wartości wskaźnika Zj. W przypadku gminy Buk był to efekt niewystarczającego dostępu do sieci kanalizacyjnej, niskich nakładów na oświatę i wychowanie przy jednoczesnym pogorszeniu struktury płci na obszarze gminy. Na obszarze gminy Kórnik był to również wynik niewystarczająco rozwiniętej sieci kanalizacyjnej oraz obniżenia udziału wydatków na oświatę i wychowanie w budżecie gminy. W trzeciej gminie (Murowana Goślina) ujemny wynik gminy utrzymał się również w dziesięcio-

¹⁸ Podczas analiz pominięto gminy miejskie: Luboń (1) i Puszczykowo (2).

¹⁹ *Ibidem*.

leciu 2002–2012 (tabela 2). Decydujące okazało się tutaj ograniczenie wydatków na oświatę i wychowanie na mieszkańca, które mimo że nie były mniejsze niż w latach wcześniejszych, to jednak w porównaniu z innymi gminami powiatu poznańskiego miały wpływ na pogorszenie wskaźnika warunków życia. Istotny był również najwyższy w skali powiatu poziom bezrobocia rejestrowanego w 2010 roku oraz pogorszenie struktury płci na terenie gminy. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w dość niskim poziomie migracji do tej gminy. Również gmina Buk cechowała się bardzo niskim saldem migracji (tabela 3), które w przeliczeniu na 1000 osób w 2010 i 2012 roku miało nawet wartość ujemną.

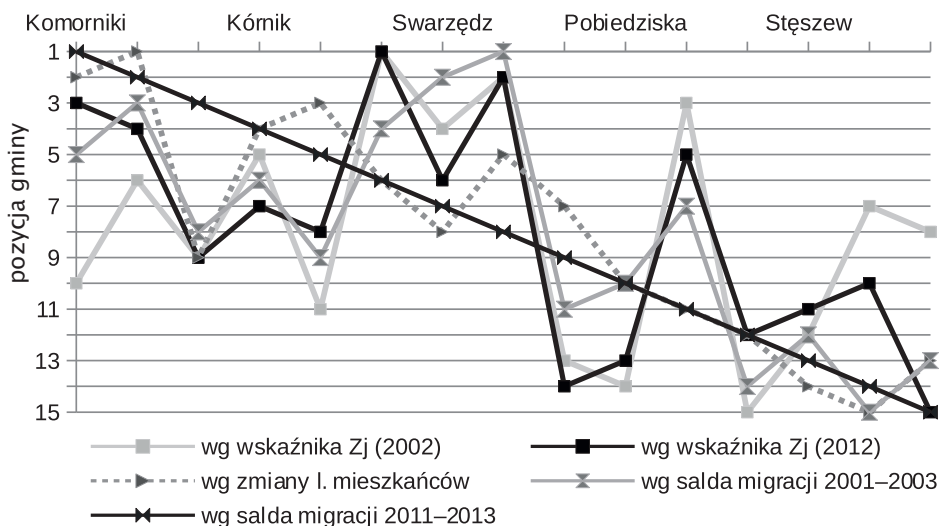
Tabela 3. Zmiana liczby ludności oraz saldo migracji w analizowanych gminach

Gmina	Liczba ludności faktycznie zamieszkałej				Średnie saldo migracji z 3-lecia	
	2002	2010	2012	względna zmiana 2002–2012	2001–2003	2011–2013
	osoba	osoba	osoba	%	osoba	osoba
Gminy podpoznańskie						
Buk (3)	11 768	12 215	12 347	4,92	22	8
Czerwonak (2)	22 115	25 995	26 529	19,96	295	141
Dopiewo (2)	11 302	18 290	20 318	79,77	372	868
Kleszczewo (2)	5 017	6 166	6 623	32,01	111	211
Komorniki (2)	12 471	19 732	22 076	77,02	353	893
Kostrzyn (3)	15 159	17 067	17 317	14,24	35	120
Kórnik (3)	15 625	20 973	22 232	42,28	325	580
Mosina (3)	24 042	27 778	29 121	21,13	287	589
Murwana Goślina (3)	15 273	16 417	16 658	9,07	61	4
Pobiedziska (3)	15 427	18 115	18 580	20,44	187	195
Rokietnica (2)	8 045	12 528	13 919	73,01	201	563
Stęszew (3)	13 559	14 453	14 756	8,83	64	74
Suchy Las (2)	11 155	14 822	15 614	39,97	481	292
Swarzędz (3)	37 658	44 521	45 807	21,64	465	418
Tarnowo Podgórne (2)	16 794	21 677	22 771	35,59	361	495
Gminy podwrocławskie						
Kostomioty (2)	6 955	7 145	7 185	3,31	-2	7
Miękinia (2)	11 121	13 279	13 829	24,35	131	294
Oborniki Śląskie (3)	17 501	19 127	19 558	11,75	187	221
Wisznia Mała (2)	7 743	9 260	9 572	23,62	75	136
Czernica (2)	8 371	11 696	12 530	49,68	189	400
Długolęka (2)	19 233	23 988	25 555	32,87	313	731
Kąty Wrocławskie (3)	16 989	21 045	21 892	28,86	106	367
Kobierzyce (2)	12 417	16 788	17 684	42,42	179	377
Siechnice (3)	12 843	16 223	17 397	35,46	152	565
Żórawina (2)	7 795	9 182	9 633	23,58	37	174

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskazuje to na zależność między wartością syntetycznego wskaźnika warunków życia a zmianami liczby ludności. Potwierdza to sytuacja gmin: Komorniki i Dopiewo, które zajmują pierwsze pozycje w kolejności gmin pod względem zmiany liczby ludności i salda migracji i jednocześnie charakteryzują się największym wzrostem wartości wskaźnika warunków życia (rysunek 3).

Rysunek 3. Porównanie kolejności podpoznańskich gmin według wartości poszczególnych wskaźników²⁰ (1 – pozycja najlepsza, 15 – pozycja najniższa)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza zmian liczby ludności w dziesięcioleciu 2002–2012 wykazała, że procesy suburbanizacyjne przebiegają z większą intensywnością na terenach gmin podpoznańskich niż wrocławskich, osiągając ponad 77-procentowy przyrost liczby mieszkańców w niektórych gminach. Wartości zaproponowanego syntetycznego wskaźnika warunków życia nie przekładają się bezpośrednio w sposób liniowy na saldo migracji ludności w gminach ościennych Wrocławia i Poznania, jednak w ramach głównych trendów zmian

²⁰ (Z_t) – syntetyczny wskaźnik warunków życia dla roku 2002 i 2013, klasyfikacja według względnej zmiany liczby ludności w okresie 2002–2012 oraz salda migracji w dwóch 3-letnich okresach.

można zauważyć zbieżność między wysoką wartością wskaźnika warunków życia (powyżej 0,45) lub jego przyrostem w czasie a częstszym osiedlaniem się nowych mieszkańców.

Istotny jest fakt, że zarówno w przypadku gmin ościennych Wrocławia, jak i Poznania w dziesięcioleciu 2002–2012 w większości przypadków nastąpiła poprawa warunków życia. Wyjątek stanowi jedynie gmina Murowana Goślina, dla której wartość wskaźnika zmniejszyła się o 0,08 punktu. Ogólnie można jednak podejrzewać, że otrzymane wartości wskaźnika warunków życia są nieco zaniżone w stosunku do sytuacji rzeczywistej, gdyż opierają się na danych statystycznych i w dużym stopniu zależą od rzetelności raportów sporządzanych przez różne instytucje i przedsiębiorstwa. W szczególności zawyżony wydaje się wskaźnik liczby ludności przypadającej na aptekę. W dalszych pracach badawczych pożądana byłaby weryfikacja otrzymanych danych statystycznych przy wykorzystaniu bezpośrednich danych z terenu lub gminnej ewidencji przedsiębiorstw.

Literatura

- Beim M., *Modelowanie procesu suburbanizacji w aglomeracji poznańskiej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2009.
- Brzeziński C., *Procesy suburbanizacji obszarów podmiejskich na przykładzie gmin powiatu pabianickiego*, „Acta Universitatis Lodzianensis Folia Oeconomica” 2010, nr 245.
- Cichocki R., Jabkowski P., Siatkowski A., *Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania 2010 – raport z badań*, Centrum Badania Jakości Życia UAM, materiały na zlecenie UM w Poznaniu, Poznań 2010.
- Europejskie badania jakości życia (EQLS)*, EUROFOUND, www.eurofound.europa.eu.
- Kaczmarek T., Mięka Ł., *Poznańska ścieżka integracji metropolitalnej*, w: *Zielona Księga Aglomeracji Poznańskiej*, Wydawnictwo UAM w Poznaniu, Poznań 2010.
- Kajdanek K., *Pomiędzy miastem a wsią. Suburbanizacja na przykładzie osiedli podmiejskich Wrocławia*, Nomos, Kraków 2011.
- Kamieniecki K., *Rozprzestrzenianie się miast – współczesny problem niezależnie od kontroli zjawiska*, w: *Raport. Miasto za miastem*, cz. 3, red. K. Kamieniecki, Instytut Rozwoju na Rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2002.
- Kazak J., Pilawka T., *Warunki życia a migracje w strefie suburbialnej Wrocławia*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2013, No. 4(30).
- Lisowski A., Grochowski M., *Procesy suburbanizacji. Uwarunkowania, formy i konsekwencje*, w: *Ekspertyzy do koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2008–2033*, t. 1, MRR, Warszawa 2008.

- Staszewska S., Wdowicka M., *Rozwój budownictwa jednorodzinnego w strefie podmiejskiej Poznania jako przejaw suburbanizacji*, w: *Przemiany przestrzeni miast i stref podmiejskich*, red. J. Słodczyk, R. Klimek, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2006.
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020*, MRiRW, Warszawa 2012.
- The Economist Intelligence Unit's Quality-of-life Index*, „The Economist” 2005, www.economist.com.
- Urban Sprawl in Europe. The Ignored Challenge*, EEA Report, No. 10/2006, EEA, Copenhagen 2006.
- Zydroń A., Szczepański P., Brzózka P., *Ocena procesu suburbanizacji na przykładzie wybranych gmin powiatu poznańskiego w latach 1999–2009*, materiały w druku.

THE SUBURBANISATION AND LIVING CONDITIONS IN SUBURBAN AREA OF POZNAŃ AND WROCLAW

Abstract

The aim of the study was to compare suburbanisation process in suburban area of Poznan and Wrocław. Level of living conditions was determined on the basis of available statistical data using a synthetic indicator Hellwig. A relevant question of the research was to specify the relationship of migration of the population to the suburban areas with regard to changes in living conditions. It has been shown that municipalities near Poznan tend to be more volatile than the value of index of living conditions surrounding municipality of Wrocław. In both areas, the living conditions value has improved over the last decade. It was confirmed that municipalities which characterized by the largest increase in the index of living conditions also have the highest balance of migration.

Keywords: suburbanization, living conditions, MIGRATION, commune, Poznan district, Wrocław district

JEL Code: I3

Translated by Anna Zbierska

Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2012–2015 jako projekt badawczy nr UMO-2011/03/B/HS4/06031.